

Etäopetuksen koordinoitihanke

Oppimisympäristöt tutkimus

Etäopetus Suomessa

Minna Nummenmaa
Turun yliopisto
Oppimistutkimuksen keskus

Tässä raportissa esitellään Oppimisympäristöt -koordinointihankkeiden (www.oppiminen.fi) valtakunnallisen selvitystyön tuloksia etäopetuksen osalta. Selvitystyön tarkoituksena oli kartoittaa Suomen yleissivistävässä koulutuksessa toimivien opettajien tieto- ja viestintätekniikan (TVT) sekä median käytön nykytilaa ja kehitystarpeita. Etäopetuksen lisäksi kyselyn muita osa-alueita olivat 1) laitteet ja ohjelmistot, 2) pelit ja virtuaaliset ympäristöt sekä 3) sosiaalinen media opetuksessa.

Turussa 13.2.2012

KT, erikoistutkija
Minna Nummenmaa
Turun yliopisto
Oppimistutkimuksen keskus
minna.nummenmaa@utu.fi
02-333 6674

Sisällysluettelo

Mistä tutkimuksessa on kysymys?	4
Keitä kyselyyn vastasi	4
Opettajat arvioivat omat TVT-taitonsa tyydyttäväksi	4
Etäopetus nojaa tuttuihin sovelluksiin	5
<i>Muillakin opettajilla on kiinnostusta etäopetukseen</i>	6
Opettajat ovat halukkaita opettamaan etänä – tilanteesta riippuen	7
Etäopetukseen suhtaudutaan melko myönteisesti	8
<i>Nuoremmat opettajat myönteisiä etäopetuksen suhteen</i>	9
<i>Luokanopettajat näkevät etäopetuksessa yhteistyön mahdollisuuden, aineenopettajat joustavamman oppimisympäristön</i>	10
Etäopetuksessa tärkeintä on vuorovaikutus	10
<i>Parhaimmillaan etäopetus tuntuisi lähes lähiopetukselta</i>	11
Etäopetus ei ole ongelmaton	13
<i>Oppilaiden taidot ja motivaatio rajoittavat etäopetusta</i>	14
<i>Etäopetustako – ei kiitos!</i>	16
<i>Etäopetustako – mikä ettei, mutta...!</i>	16
Etäopetus nyt ja tulevaisuudessa	18
Lähteet	19

Mistä tutkimuksessa on kysymys?

Tutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa Suomen yleissivistävässä koulutuksessa toimivien opettajien tieto- ja viestintätekniiikan (TVT) sekä median käytön nykytilaa ja kehitystarpeita. Etäopetuksen osuudessa selvitettiin erityisesti opettajien kokemuksia ja näkemyksiä etäopetuksesta sekä niiltä opettajilta, jotka ovat opettaneet etänä että niiltä, jotka eivät ole koskaan opettaneet etänä.

Kysely lähetettiin marraskuussa 2011 sähköpostitse Suomen kaikkien peruskoulujen ja lukioiden rehtoreille, joita pyydettiin toimittamaan kysely eteenpäin oman koulunsa opettajille.

Keitä kyselyyn vastasi

Kyselyyn vastasi 2493 opettajaa eri puolilta Suomea. Kyselyyn vastattiin Ahvenanmaata lukuun ottamatta kaikista Suomen maakunnista. Vastausprosentti suhteutettuna kunkin maakunnan opettajien määrään (vuonna 2010) vaihteli 1.1:stä 10.4:ään. Keskimääräinen vastausprosentti maakunnissa oli 6.2.

Yli puolet kyselyyn vastanneista oli aineenopettajia (53%) ja kolmannes (31%) luokanopettajia. Osa kyselyyn vastanneista kuului molempiin em. ryhmiin. Aineenopettajista 23% oli matemaattisten aineiden, 22% kielten, 20% reaaliaineiden, 17% taito- ja taideaineiden sekä 11% äidinkielen opettajia. 7% aineenopettajista kuului kahteen tai useampaan aineryhmään. Vastaajista 71% oli naisia ja 24% miehiä. Vastaajista suurin osa kuului ikäluokkiin 35-45 –vuotiaat (32%) ja 45-55 –vuotiaat (32%). Alle 35 -vuotiaita oli 19% ja yli 55 –vuotiaita 14%.

Kyselyssä etäopetus määriteltiin seuraavalla tavalla: "etäopetuksella tarkoitetaan kaikkea tieto- ja viestintätekniiikan avulla tuettua opetusta/ohjausta, jossa oppilas ja opettaja ovat fyysisesti eri paikassa. Vuorovaikutus voi tapahtua samanaikaisesti (esim. videoneuvottelu) tai eriaikaisesti (esim. verkkokurssi). Opetus/ohjaus voi tapahtua kokonaan etäopetuksena tai olla myös osana muuta opetusta." Tämän määritelmän perusteella vastaajat valitsivat kuuluivatko he etäopetusta käyttäneisiin opettajiin vai eivät. Kyselyyn vastanneista 17% (n=415) oli oman valintansa mukaan käyttäneet etäopetusta opetuksessaan ja 83% (n=1985) ei ollut käyttäneet.

Etäopetus oli yleisempää aineenopettajien kuin luokanopettajien keskuudessa. Noin joka neljäs (24%) kyselyyn vastanneista aineenopettajista oli käyttänyt etäopetusta, kun luokanopettajista etäopetusta oli käyttänyt yksi opettaja kymmenestä (9%).

Opettajat arvioivat omat TVT-taitonsa tyydyttäväiksi

Vastaajia pyydettiin arvioimaan omia tieto- ja viestintätekniiikan (TVT) teknisiä ja pedagogisia taitojaan kouluarvosanalla (4-10). Keskimäärin opettajat arvioivat omat tekniset (ka 7.8) ja pedagogiset (ka 7.4) TVT:n käyttötaitonsa tyydyttäväiksi. Lähes joka neljäs kyselyyn vastanneesta opettajasta antoi kuitenkin itselleen TVT:n teknisistä käyttötaidoista arvosanaksi vähintään 9. Vastaavasti vain joka kymmenes opettajat antoi TVT:n pedagogisista käyttötaidoista itselleen saman arvosanan (9).

Opettajat arvioivatkin omat tieto- ja viestintätekniiikan käytön tekniset taitonsa paremmiksi kuin pedagogiset taitonsa ($p < .001$). Toisaalta tekniset ja pedagogiset käyttötaidot kulkevat käsi kädessä ($r = .575$, $p < .001$). Opettajat, jotka arvioivat omat tekniset taitonsa hyväiksi (tai huonoiksi/keskinkertaisiksi) pitivät myös pedagogisia taitojaan hyvinä (tai huonoina/keskinkertaisina).

Etäopetusta käyttäneet opettajat arvioivat omat tieto- ja viestintätekniiikan tekniset (ka 8.1) ja pedagogiset (ka 7.7) käyttötaitonsa paremmiksi ($F = 41, 199$, $p < .001$) kuin opettajat, jotka eivät olleet käyttäneet etäopetusta (tekniset taidot ka 7.7, pedagogiset taidot ka 7.3). Etäopetusta

käyttävät opettajat ovat joko taitavampia sekä teknisiltä että pedagogisilta taidoiltaan tai ainakin arvioivat omat taitonsa paremmiksi, kuin opettajat jotka eivät opeta etänä. Tulokset eivät kuitenkaan kerro mitään siitä, johtuvatko paremmat taidot tai arvio paremmista taidoista siitä, että opettajat ovat oppineet taitoja opettaessaan etänä, vai siitä, että opettajat, joilla on paremmat taidot tai arvio omista taidoista lähtevät helpommin mukaan etäopetukseen. Todennäköisesti asia on molempien tekijöiden summa.

Etäopetus nojaa tuttuihin sovelluksiin

Etäopetusta voidaan järjestää monenlaisten tekniikoiden avulla. Tähän kyselyyn otettiin mukaan joukko erilaisia etäopetuksen sovelluksia aina perinteisestä videoneuvottelusta harvinaisempiin virtuaalimaailmoihin (Taulukko 1). Kyselyn avulla haluttiin selvittää, minkälaisia sovelluksia etäopetuksessa käytetään ja miten paljon. Tähän kyselyn osioon vastasivat ne opettajat, jotka olivat opettaneet etänä.

Taulukko 1. Mitkä ovat yleisimmin käytetyt etäopetuksen sovellukset (%) (n=415)

Ohjelmisto	En ollenkaan	Joskus osana muuta opetusta	Usein osana muuta opetusta	Pääasiallisena etäopetusvälineenä
Verkkokokousjärjestelmät	67	19	5	9
Videoneuvottelulaitteisto	62	18	2	18
Neuvottelupuhelin	76	19	2	3
Oppimisalustat	25	23	23	29
Sähköposti	9	37	40	14
Blogi-palvelut	70	17	10	3
Wiki-palvelut	76	16	5	3
Mediapalvelut	42	35	22	1
Yhteisöpalvelut	67	21	10	2
Google-sovellukset	66	22	10	2
Chat-sovellukset	80	14	4	2
Virtuaalimaailmat	94	5	1	0
Koti-koulu -ohjelmat	27	25	34	14

Suosituimmiksi etäopetuksen sovelluksiksi, joita käytettiin pääasiallisena etäopetuksen välineenä, nousivat oppimisalustat (esim. Moodle, Opit, Fronter) (29%), videoneuvottelulaitteisto (18%), sähköposti (14%) ja koti-koulu -ohjelmat (esim. Wilma) (14%). Jos tuloksia tarkastellaan sen mukaan, mitä sovelluksia opettajat käyttävät vähintään joskus, nousee em. rinnalle mediapalvelut (esim. Flickr, Youtube), joita ilmoitti käyttävänsä etäopetuksessa vähintään joskus yli puolet (58%) vastaajista.

Uudempiä ns. sosiaalisen median työkaluja (blogit, wikit, yhteisöpalvelut, Google-palvelut) ja chattia käytetään vähän etäopetuksessa. Virtuaalimaailmat olivat myös odotusten mukaisesti

harvinaisia etäopetuksessa. Luokanopettajien ja aineenopettajien käyttämässä etäopetuksen sovelluksissa ei ollut eroja.

Opettajat saivat halutessaan kertoa myös avoimena vastauksena, minkälaista ohjausta/opetusta he ovat järjestäneet etänä. Avoimet vastaukset kertoivat hyvin samantapaisia tuloksia. Suosituimpia tapoja erityisesti aineenopettajilla oli erilaisten – pääosin lukion – verkkokurssien järjestäminen eri oppimisympäristöjen (esim. Moodle, Fronter, Opit) avulla. Luokanopettajat mainitsivat useimmiten reaaliaikaisen video-opetuksen sekä erilaisten tehtävien antamisen oppimisympäristöillä tai sähköpostin kautta. Yksittäisiä mainintoja oli kokeiluista mm. yhteisöpalveluissa (esim. Facebook), wikeissä ja blogeissa sekä Google-sovellusten käytöstä.

Tulosten pohjalta näyttäisi siltä, että valtaosin etäopetusta järjestetään tutuilla työkaluilla (sähköpostit, oppimisympäristöt ja videoneuvottelu), jotka ovat olleet käytössä jo pidempään ja joiden käytöstä opettajilla on useamman vuoden kokemuksia. Samanaikaisen etäopetuksen järjestämisessä perinteinen videoneuvottelulaitteisto näyttäisi vielä olevan suosituimpi kuin uudemmat verkkokokousjärjestelmät (esim. Adobe Connect, iLink, Openmeeting, Skype).

Muillakin opettajilla on kiinnostusta etäopetukseen

Kyselyssä haluttiin selvittää niiden opettajien, jotka eivät opeta etänä, kiinnostusta käyttää erilaisia sovelluksia oman luokkahuoneopetuksensa rinnalla (Taulukko 2).

Taulukko 2. Opettajien halukkuus käyttää etäopetuksen sovelluksia luokkahuoneopetuksen rinnalla (%) (n=1985)

Ohjelmisto	En tunne ohjelmistoa	En	Voisin harkita	Todennäköisesti	Ehdottomasti
Verkkokokousjärjestelmät	23	19	41	13	4
Videoneuvottelulaitteisto	20	31	39	8	2
Neuvottelupuhelin	11	36	42	9	2
Oppimisympäristöt	15	7	34	28	16
Sähköposti	1	9	31	36	23
Blogi-palvelut	26	20	30	18	6
Wiki-palvelut	39	12	28	16	5
Mediapalvelut	9	17	36	24	14
Yhteisöpalvelut	10	37	33	15	5
Google-sovellukset	28	10	30	22	10
Chat-sovellukset	15	33	36	13	3
Virtuaalimaailmat	40	22	25	10	3
Koti-koulu -ohjelmat	3	3	17	28	49

Tulosten mukaan opettajat olivat eniten kiinnostuneita käyttämään samoja sovelluksia (oppimisolusta, sähköposti, koti-koulu –ohjelmat ja mediapalvelut) kuin mitä etäopetusta käyttäneet opettajat eniten käyttävät pois lukien videoneuvottelulaitteisto. Opettajista 93% voisi vähintään harkita käyttävänsä koti-koulu –ohjelmia, 91% sähköpostia, 78% oppimisolustoja ja 74% mediapalveluita oman luokahuoneopetuksensa rinnalla.

Opettajat eivät olleet kovin halukkaita käyttämään reaaliaikaisia opetussovelluksia, kuten verkkokokousjärjestelmiä, videoneuvottelulaitteistoa, neuvottelupuhelinta tai chat-sovelluksia. Tulos ei sinänsä ole yllättävä, sillä opettajat harvemmin tarvitsevat reaaliaikaisia yhteydenpitovälineitä luokahuoneopetuksessaan. Toisaalta kuitenkin yli puolet opettajista voisi vähintään harkita näiden sovellusten käyttöä.

Yhteisöpalvelut (esim. Facebook, Ning, Twitter) eivät olleet opettajien suosiossa. 37% opettajista ei haluaisi käyttää näitä opetuksessaan. Yhtenä syynä voi olla palveluiden ikärajat, jotka jo itsessään rajoittavat sovellusten käyttöä opetuksessa. Samoin syynä voi olla se, että opettajat eivät välttämättä tunne tarpeeksi hyvin kyseisiä ohjelmistoja tai eivät tiedä, miten niitä voisi soveltaa opetukseen.

Sovelluksista huonoimmin tunnettuja olivat virtuaalimaailmat, joita ei tuntenut 40% vastaajista. Yllättäen myös Wiki-palvelut olivat opettajille vieraita: 39% opettajista ilmoitti, ettei tunne kyseistä sovellusta. Myöskään blogit, Google-sovellukset sekä verkkokokousjärjestelmät ja videoneuvottelulaitteisto eivät olleet kovin tunnettuja.

Tulosten pohjalta näyttäisi siltä, että opettajat suhtautuvat pääosin myönteisesti erilaisiin tietojen ja viestintäteknikan sovelluksiin ja niiden käyttöön opetuksessa. Suurin osa vastaajista voisi vähintään harkita monien sovellusten käyttöä. Myös aika moni opettaja olisi todennäköisesti tai jopa ehdottomasti halukas käyttämään eri sovelluksia opetuksessaan. Kokonaan toinen kysymys on, miksi opettajat eivät näitä sovelluksia käytä ja mitkä tekijät tähän vaikuttavat. Näitä tekijöitä tarkastellaan myöhemmin tässä raportissa.

Opettajat ovat halukkaita opettamaan etänä – tilanteesta riippuen

Tutkimuksessa haluttiin selvittää minkälaisissa tilanteissa ne opettajat, jotka eivät ole opettaneet etänä, olisivat halukkaita opettamaan kokonaan tai osittain etänä (Taulukko 3).

Taulukko 3. Opettajien halukkuus opettaa etänä erilaisissa tilanteissa (%) (n=1985)

	En	Voisin harkita	Todennäköisesti	Ehdottomasti
Oppilaani asuu lyhytaikaisesti ulkomailla	20	50	25	5
Oppilaani sairastuu pidemmäksi aikaa	10	41	37	12
Oppilaani tarvitsee tukiopetusta	28	42	24	6
Yhteistyö toisen kotimaisen luokan kanssa	14	47	30	9
Yhteistyö toisen ulkomaisen luokan kanssa	20	42	28	10
Oman opetuksen lisääminen	33	40	22	5
Opetuksen/kurssin mahdollistuminen	24	39	28	9

Kaikkein halukkaimpia opettajat olivat opettamaan etänä tilanteessa, jossa oman luokan oppilas sairastuu pidemmäksi aikaa. Yhdeksän kymmenestä opettajasta voisi vähintään harkita etäopetusta kyseisessä tilanteessa ja enemmän kuin joka kymmenes olisi ehdottomasti halukas opettamaan etänä oman oppilaansa sairastuessa. Toiseksi suosituin tilanne oli yhteistyö toisen kotimaisen luokan kanssa. Opettajista 86% voisi vähintään harkita ottavansa käyttöön etäopetuksen ko. tilanteessa. Ulkomaisen luokan kanssa tehtävä yhteistyö ei sen sijaan saanut samanlaista kannatusta. Joka viides opettaja ei innostunut etäyhteistyöstä ulkomaisen luokan kanssa, vaikka 80% voisi vähintään harkita asiaa.

Ulkomailla lyhytaikaisesta asuvaa oppilasta voisi vähintään harkita opettavansa etänä 80% opettajista. Oppilaiden tukiopetus, oman opetuksen lisääminen ja oman opetuksen/kurssin mahdollistuminen eivät aiheuttaneet yhtä suurta innokkuutta ryhtyä etäopetukseen kuin muut em. tilanteet.

Tulosten mukaan opettajat ovat suhteellisen innokkaita opettamaan etänä – tilanteesta riippuen. Erityisesti inhimillinen syy, kuten oppilaan sairastuminen, on tilanne, jossa innokkuutta etäopetukseen löytyy hyvin paljon. Suomalaisia opettajia on usein arvosteltu myös siitä, että opettajat tekevät työtään vain yksin ja vain oman luokkansa kanssa. Tämän kyselyn tulosten pohjalta vaikuttaisi kuitenkin siltä, että yhteistyötä haluttaisiin – vaikka sitten etäopetuksen avulla – ainakin kotimaan rajojen sisällä. Sen sijaan oman opetuksen lisäämiseen tai tukiopetukseen, jotka tarkoittaisivat selkeästi kasvavaa työmäärää, ei olla innokkaita käyttämään etäopetusta.

Etäopetuksen suhtaudutaan melko myönteisesti

Tutkimuksessa haluttiin selvittää, millä tavoin opettajat suhtautuvat etäopetukseen. Samat kysymykset kysyttiin sekä niiltä, jotka ovat opettaneet etänä että niiltä, jotka eivät ole opettaneet etänä. Tulosten mukaan etänä opettaneilla on yleisesti ottaen positiivisempi näkemys etäopetuksesta, kuin niillä opettajilla, jotka eivät ole opettaneet etänä (Kuvio 1). Ryhmien väliset erot olivat tilastollisesti merkitseviä jokaisen väittämän kohdalla ($p < .001$).

Kuvio 1. Miten etäopetukseen suhtaudutaan? (1=en ollenkaan samaa mieltä, 5=täysin samaa mieltä) (n=2400)

Vaikka etänä opettaneilla opettajilla oli yleisesti positiivisempi näkemys etäopetuksesta kuin muilla opettajilla, suunta erosi kahden väittämän kohdalla: etäopetus luo yhteistyötä ja verkostoitumista eri oppilaitosten ja opettajien kesken sekä etäopetuksesta on taloudellista hyötyä minulle itselleni. Näiden väittämien kohdalla etänä opettaneet olivat vähemmän samaa mieltä kuin muut opettajat.

Yleisesti ottaen eniten samaa mieltä kaikki opettajat olivat siitä, että etäopetus kehittää omia teknisiä ja pedagogisia taitoja ja tuo vaihtelua työhön sekä siitä, että etäopetuksen avulla voisi tarjota oppilaille vapaamman ja joustavamman oppimisympäristön. Myös verkostoitumista pidettiin etäopetuksen hyötynä, vaikka mielipiteet etänä opettaneiden ja muiden opettajien välillä kääntyivät päinvastoin kuin muissa väittämissä. Sen sijaan taloudellista hyötyä, etenkin oppilaitokselle, ei etäopetuksesta juurikaan tunnu olevan tai ei oleteta olevan.

Ryhmiä väliset erot etäopetukseen suhtautumisessa voivat johtua monesta syystä. Voidaan miettiä johtuuko etänä opettaneiden opettajien yleisesti ottaen myönteisempi suhtautuminen etäopetukseen siitä, että heillä on kokemusta etäopetuksesta vai siitä, että heillä on jo alun perin ollut myönteisempi näkemys etäopetuksesta kuin muilla opettajilla. Todennäköisesti tämä on molempien tekijöiden vaikutusta.

Nuoremmat opettajat myönteisiä etäopetuksen suhteen

Suhtautumista etäopetukseen tarkasteltiin myös iän ja sukupuolen suhteen sekä aineenopettajien ja luokanopettajien välillä. Sukupuolen välillä ei ollut eroja etäopetukseen suhtautumisessa etänä opettaneilla ja muilla opettajilla.

Etänä opettaneiden opettajien ikäryhmien välillä oli eroja siinä, miten samaa mieltä eri-ikäiset olivat väittämien ”etäopetuksessa omat pedagogiset taitoni kehittyvät” ($F=4.074$, $p<.05$) ja ”etäopetus tuo vaihtelua työhöni” ($F=5.947$, $p<.001$) suhteen. Etänä opettaneista 25-35 -vuotiaat olivat eniten sitä mieltä, että etäopetus kartuttaa heidän omia pedagogisia taitojaan (ka 3.85) ja tuo vaihtelua työhön (ka 3.88), kun taas yli 55 -vuotiaat opettajat olivat vähiten samaa mieltä ko. väittämien (pedagogiset taidot ka 3.14, vaihtelua työhön ka 3.17) kanssa.

Muilla opettajilla ikäryhmät erosivat samalla tavalla kuin etänä opettaneilla väittämissä ”etäopetuksessa omat pedagogiset taitoni kehittyvät” ($F=2.809$, $p<.05$) ja ”etäopetus tuo vaihtelua työhöni” ($F=6.296$, $p<.001$) sekä näiden lisäksi väittämässä ”etäopetuksessa omat tekniset taitoni kehittyvät” ($F=3.615$, $p<.001$). Opettajista 25-35 -vuotiaat olivat eniten sitä mieltä, että etäopetus kartuttaisi heidän omia pedagogisia (ka 3.55) ja teknisiä (ka 3.78) taitojaan sekä toisi vaihtelua työhön (ka 3.52), kun taas yli 55 -vuotiaat opettajat olivat vähiten samaa mieltä ko. väittämien (pedagogiset taidot ka 3.26, tekniset taidot ka 3.51, vaihtelua työhön ka 3.11) kanssa.

Tulosten pohjalta näyttää siltä, että nuoremmilla opettajilla on myönteisempi suhtautuminen etäopetukseen ja siitä mahdollisesti saataviin hyötyihin, kuten omiin TVT:n käyttötaitoihin ja oman työn vaihtelevuuteen. Miksi näin on, voi johtua monesta syystä. Yhtenä syynä voi olla joidenkin vanhempien opettajien osalta se, että heillä ei välttämättä ole niin hyvää luottamusta omiin TVT-taitoihinsa ja siihen, että heillä voisi olla vielä mahdollisuuksia kehittää omia taitojaan. Toisaalta syynä voi olla myös monilla se, että ylipäänsä kiinnostusta uuden opetteluun ei enää työuran viimeisillä vuosilla ole samalla tavalla kuin niin, joilla työura on vasta alussa. Tulos on kuitenkin vain keskiarvo. Yksittäinen opettaja voi kokea asiat hyvin eri tavalla – ikäryhmästä riippumatta.

Luokanopettajat näkevät etäopetuksessa yhteistyön mahdollisuuden, aineenopettajat joustavamman oppimisympäristön

Suhtautumista tarkasteltiin myös luokanopettajien ja aineenopettajien välillä. Etäopetusta käyttäneillä luokanopettajilla oli positiivisempi näkemys etäopetuksen yhteydestä oppilaitosten ja opettajien verkostoitumiseen. Luokanopettajien (ka 3.75) mielestä etäopetus luo yhteistyötä ja verkostoitumista enemmän kuin aineenopettajien (ka 3.19) mielestä ($p < .05$). Aineenopettajien (ka 3.03) mielestä etäopetuksesta taas on enemmän taloudellista hyötyä oppilaitokselle kuin luokanopettajien (ka 2.30) mielestä ($p < .001$). Muissa väittämissä ei ollut eroja.

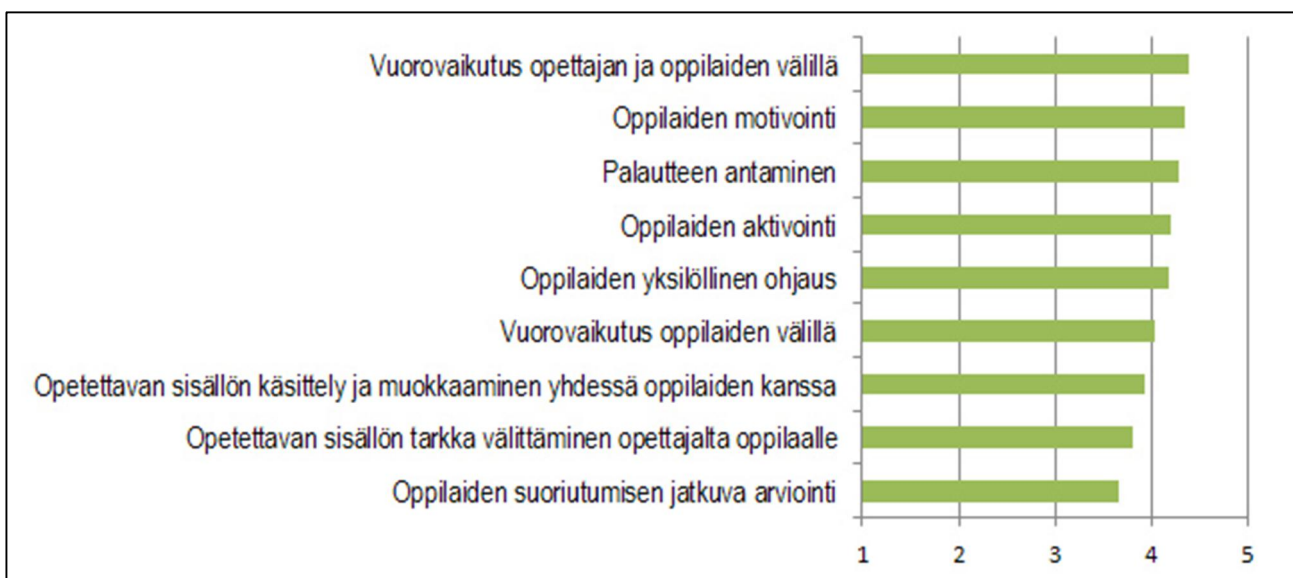
Muilla opettajilla eroa luokanopettajien ja aineenopettajien välillä oli siinä, miten opettajat suhtautuivat etäopetuksen mukanaan tuomaan joustavampaan oppimisympäristöön. Aineenopettajien (ka 3.30) mielestä etäopetuksen avulla oppilaille voisi tarjota vapaamman ja joustavamman oppimisympäristön kuin luokanopettajien (ka 3.14) mielestä ($p < .05$). Lisäksi samoin kuin etäopettajilla myös muiden opettajien ryhmässä aineenopettajien (ka 2.61) mielestä etäopetuksesta voisi olla enemmän taloudellista hyötyä oppilaitokselle kuin luokanopettajien (ka 2.35) mielestä ($p < .001$). Muissa väittämissä ei ollut eroja.

Tulosten pohjalta näyttäisi siltä, että luokanopettajat näkevät etäopetuksessa mahdollisuuksia yhteistyöhön ja verkostoitumiseen aineenopettajia enemmän. Miksi näin on, ei selviä tässä tutkimuksessa. Yhtenä syynä voi olla se, että usein alakoulussa opetussuunnitelma mahdollistaa enemmän joustavuutta kuin yläkoulussa tai lukiossa ja näin ollen myös tarjoaa helpommin mahdollisuuksia erilaisiin yhteistyöprojekteihin koulujen välillä.

Aineenopettajien mielestä etäopetuksen avulla voitaisiin tarjota oppilaille vapaampi ja joustavampi oppimisympäristö. Aineenopettajat opettavat vanhempia oppilaita kuin luokanopettajat, jolloin on myös luonnollisempaa, että oppilaille voidaan ja ylipäänsä halutaan tarjota joustavampia ja vapaampia opiskelumahdollisuuksia kuin pienille oppilaille, joiden oppimisessa opettajan ohjaaminen ja konkreettinen läsnäolo on vielä hyvin tärkeää.

Etäopetuksessa tärkeintä on vuorovaikutus

Tutkimuksessa haluttiin selvittää, mitä tekijöitä etänä opettaneet opettajat pitävät tärkeinä etäopetuksen onnistumisen kannalta (kuviot 2).

Kuvio 2. Mitä asioita etänä opettavat opettajat pitävät tärkeinä etäopetuksen onnistumisen kannalta (1=ei ollenkaan tärkeä, 5=erittäin tärkeä) (n=415)

Opettajien mielestä kaikkein tärkeintä onnistuneessa etäopetuksessa on vuorovaikutus opettajan ja oppilaan välillä (ka 4.38). Sen sijaan vuorovaikutusta oppilaiden välillä ei pidetty yhtä tärkeänä, vaikka tämä kuitenkin koettiin varsin tärkeäksi (ka 4.04). Myös oppilaiden motivointi (ka 4.34), palautteen antaminen (ka 4.29), aktivointi (ka 4.21) ja ohjaus (4.18) koettiin vuorovaikutuksen rinnalla hyvin tärkeiksi etäopetuksessa. Sen sijaan opetettavan sisällön käsittelyä ja muokkaamista yhdessä oppilaiden kanssa (ka 3.93) sekä sisällön tarkkaa välittämistä (ka 3.81) ja oppilaiden suoriutumisen jatkuvaa arviointia (ka 3.67) ei pidetty yhtä tärkeinä, vaikka niiden merkitystä ei kuitenkaan pidetty ollenkaan vähäisenä.

Se mitä tekijöitä opettajat pitävät tärkeinä etäopetuksen onnistumisen kannalta ei varmastikaan juuri eroa niistä tekijöistä, jotka ovat tärkeitä myös luokahuoneopetuksessa. Kokonaan toinen asia on, miten nämä tekijät toteutuvat etäopetuksessa ja miten haastavaksi ne koetaan. Erityisesti vuorovaikutuksen rooli etäopetuksessa tulee esille monissa tilanteissa. Sitä ja muita tekijöitä tarkastellaan seuraavassa luvussa sekä myöhemmin tässä raportissa.

Parhaimmillaan etäopetus tuntuisi lähes lähiopetukselta

Etänä opettaneita opettajia pyydettiin kuvailemaan lyhyesti millaista etäopetus voisi heidän mielestään parhaimmillaan olla. Myös avoimissa vastauksissa korostui vuorovaikutuksen tärkeys. Opettajien mielestä etäopetus on parhaimmillaan onnistunutta vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentelua niin opettajan ja oppilaiden välillä kuin oppilaiden kesken.

”Vuorovaikutus opettajan ja oppilaan välillä olisi rehellistä ja hedelmällistä ja motivoivaa ja molemminpuolista oppimista ja kehittymistä!”

”Yhteisöllistä tiedonrakentamista oppilaiden kesken, jossa opettajalla on lähinnä aktivoiva, motivoiva ja ohjaava rooli.”

Vuorovaikutteisuus ja toisten ihmisten läsnäolon kokeminen ja sen tärkeys näkyi myös monissa vastauksissa. Opettajien mielestä etäopetus on parhaimmillaan silloin, kun koko etäisyys häviää ja oppilaat ja opettaja kokevat olevansa läsnä opetustilanteessa.

”Kun tuntu etäisyydestä häviää, syntyy reaaliaikailluusio, opetus toimii parhaiten.”

”Etäisyys häviää ja olemme ikään kuin samassa tilassa.”

”Sellaista sujuvaa toimintaa, että etäopetus tuntuisi lähes lähiopetukselta!”

Oppilaiden oppimiseen, motivointiin, palautteen antoon ja arviointiin keskityttiin monissa vastauksissa. Parhaimmillaan etäopetus voisi opettajien mielestä toimia silloin, kun etäopetuksen avulla voidaan motivoida oppilaita monipuolisilla opetusmenetelmillä sekä antaa henkilökohtaista ja yksilöllistä palautetta, tukea ja ohjausta. Myös eriyttämisen, kertaavan ja tukevan opetuksen mahdollisuus nähtiin yhtenä etäopetuksen parhaimmista puolista.

”Etäopetus parhaimmillaan antaisi mahdollisuudet auttaa opiskelijaa ajatusprosessinsa työstämisessä ja näin voisi ohjata ajattelua monipuolisemmaksi – vaikeinta!”

”Kun aikaa on riittävästi, arvioinnin osuus kasvattavana osana oppimista tulee merkitykselliseksi. Verkko-opinnoissa oppilaiden yksilöllinen ohjaus voi olla parhaimmillaan, JOS aikaa verkkotöiden tarkistamiseen on riittävästi.”

”Se onnistuisi eriyttämään opetustani entisestään ja tarjoaisi mielekkään oppimisympäristön.”

Monissa vastauksissa korostettiin etäopetuksen joustavuutta sekä ajasta ja paikasta riippumattomuutta. Parhaimmillaan etäopetuksen koettiin olevan silloin, kun opetus on sekä opettajalle että oppilaalle ajasta ja paikasta riippumatonta ja joustavaa toimintaa.

"Opetusmäärältään ja kanssakäymiseltään lähellä perinteistä luokkaopetusta, mutta ajasta ja tilasta riippumatonta."

"Parhaimmillaan voisi olla vuorovaikutteista yhteisen tietämyksen kartuttamista ja ajatusten rikastamista ajasta ja paikasta riippumatta."

"Joustavaa, rauhallista tila- ja aikapoluista vapaata."

Monipuolisuus ja opetuksen rikastaminen nähtiin yhtenä etäopetuksen hyvistä puolista. Parhaimmillaan etäopetuksen avulla voidaan opettajien mielestä monipuolistaa opetustarjontaa ja taata opetusta myös yksittäisille oppilaille ja pienille ryhmille, sekä rikastaa opetusta erilaisin keinoin.

"Pienille ryhmille, lyhyitä tieto-iskutyyppejä opetuskokonaisuuksia, joissa oppilaat ovat pääosassa ja opettajan rooli on enemmän ohjaava."

"Monipuolistavaa, avartavaa, uutta luovaa."

"Hyvä puoli, että kielitarjonta monipuolistuu, voidaan opettaa yhdellekin oppilaalle, jos heitä yhteensä eri kouluissa on kymmenkunta."

"Kansainvälisiä yhteyksiä kouluihin maailmalta. Kaveriluokka toisella puolella Suomea. Luokka ottaa yhteyttä johonkin asiantuntijaan jonkin asian oppimisen syventämiseksi. Kulttuuriprojektiin osallistuminen etänä. Oma kouluvaari tai luokkamummo ottaa yhteyttä luokkaan."

Monien opettajien vastaukset liittyivät myös teknisiin ongelmiin. Jos vain laitteet toimisivat niin kuin pitäisi ja opettajat voisivat tekniikan sijaan keskittyä itse opettamiseen, niin kaikki sujui hyvin.

"Parhaimmillaan se olisi opettajalle teknisesti ongelmattonta, tarjottaisiin koulutusta ennen etäopetusta ja ennen kaikkea SEN AIKANA, kun niitä ongelmia on tullut puitavaksi!"

"Sellaista, että laitteet toimisivat niin moitteettomasti ja vaivattomasti, että voisi unohtaa etäisyyden."

Joidenkin opettajien vastauksissa korostui myös omaan opettajan työhön liittyvät asiat. Etäopetus parhaimmillaan tuo opettajan työhön vaihtelua ja kehittää opettajan omia ammattitaitoja ja monipuolistaa opetusmenetelmiä.

"Etäopetuksessa joutuu pakostakin etsimään uusia keinoja eri aiheiden opiskeluun. Se estää minua urautumasta samoihin vanhoihin opetusmenetelmiin hamaan eläkeikään saakka."

Kaikkien vastaajien mielestä – vaikka etänä ovat opettaneet – etäopetus ei kuitenkaan tuo mukanaan kovinkaan paljon hyvää, eikä etäopetusta heidän mielestään välttämättä tarvita.

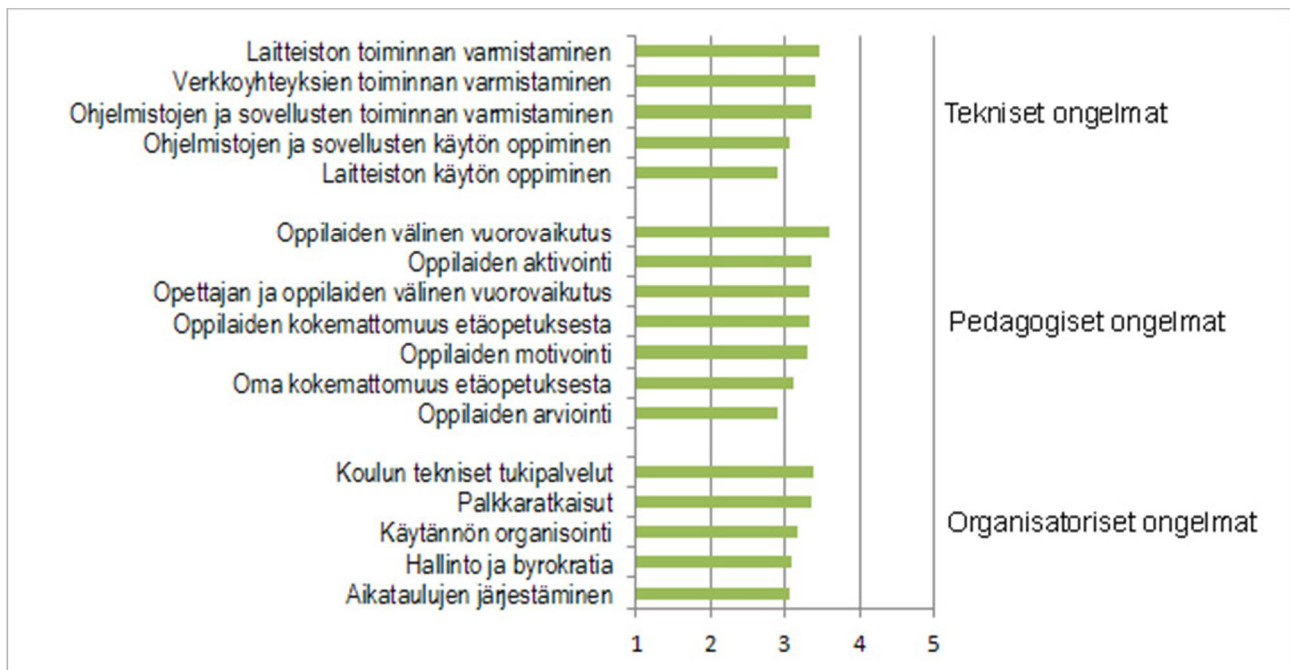
”Mielestäni läsnäolo on aina etäopetusta tehokkaampaa.”

”En usko etäopetuksen onnistuvan.”

”Lähiopetusta ei voi korvata millään etäopetuksella!”

Etäopetus ei ole ongelmatonta

Kyselyn avulla haluttiin selvittää etäopetuksessa vastaan tulleita ongelmia, joihin opettajat ovat törmänneet omassa työssään. Ongelmat jaettiin teknisiin-, pedagogisiin- ja organisatorisiin ongelmiin (kuvio 3). Opettajilta kysyttiin, miten haasteellisena he kokevat eri asiat opettaessaan etänä. Luokittelu perustui keväällä 2011 tehtyyn tutkimukseen, jossa oli mukana etäopetushankkeiden opettajia eri puolilta Suomea (Nummenmaa, 2011). Luokittelu tehtiin kyselyyn vastanneiden opettajien avoimien vastausten perusteella.

Kuvio 3. Miten haasteellisena opettajat kokevat erilaisia etäopetuksen ongelmia (1=en ollenkaan haasteellisena, 5=erittäin haasteellisena) (n=1985)

Oppilaiden välinen vuorovaikutus (ka 3.59) koettiin kaikkein haastavimmaksi etäopetuksessa. Myös opettajan ja oppilaiden välistä vuorovaikutusta (ka 3.33), oppilaiden aktivointia (ka 3.36) ja motivointia (ka 3.30) sekä oppilaiden kokemattomuutta etäopetuksesta (ka 3.32) pidettiin haasteellisena. Sen sijaan opettajan oma kokemattomuus tai oppilaiden arviointi ei noussut yhtä ongelmalliseksi kuin muut edellä mainitut.

Yleisimpiä teknisiä ongelmia olivat laitteiston (ka 3.46), verkkoyhteyksien (ka 3.42) sekä ohjelmistojen ja sovellusten (ka 3.35) toiminnan varmistaminen. Sen sijaan ohjelmistojen, sovellusten ja laitteistojen käytön oppimista ei pidetty kovin haasteellisena. Organisatorisista ongelmista haastavimmiksi nousivat koulun tekniset tukipalvelut (ka 3.39) sekä palkkaratkaisut (ka 3.36).

Tulosten mukaan vuorovaikutus nousi kaikkein suurimmaksi haasteeksi. Tähän on varmasti useita syitä. Etäopetuksessa vuorovaikutuksen koetaan usein olevan liian hidasta: oppilaat eivät vastaa opettajan tai toisten oppilaiden viesteihin ajallaan. Oppilaat eivät välttämättä myöskään koe etäopettajaa ja/tai muita etäoppilaita yhtä läheiseksi kuin perinteisessä kasvokkain tapahtuvassa opetuksessa. (Nummenmaa, 2011). Etävuorovaikutuksesta puuttuu usein myös oheisviestintä, joka on varsin tärkeä ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Etäopetustilanteessa – vaikka kyseessä olisi reaaliaikainen videoyhteys - oheisviestintää kuten ilmeitä, eleitä ja äänensävyjä ei kyetä välittämään ja tulkitsemaan samoin kuin kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa, mikä osaltaan vaikeuttaa hyvän ja toimivan vuorovaikutussuhteen syntymistä opettajan ja oppilaan välillä.

Vaikka tekniikka ja laitteistot kehittyvät koko ajan, ei teknisiltä ongelmilta vältytä. Vielä edelleen tekniset ongelmat, kuten laitteisto, sovellukset ja verkkoyhteydet aiheuttavat ongelmia etäopetuksen järjestämisessä. Etäopetuksessa koettuja ongelmia ovat yleisimmin verkon pätkiminen, langattomien yhteyksien epävarmuus, laajakaistojen puuttuminen erityisesti harvaan asutuilla alueilla, palomuuriongelmat jne. Myös laitteistojen ja ohjelmistojen riittämättömyys, yhteensopimattomuus ja ei-ajanmukaisuus ovat yleisiä ongelmia. (Nummenmaa, 2011).

Myöskään organisatoriset ratkaisut eivät aina tue riittävästi etäopetusta. Kaikkein suurimmaksi ongelmaksi nousivat koulujen tekniset tukipalvelut, jotka koettiin usein riittämättömiksi tai puutteellisiksi. Tämän lisäksi etäopetuksen palkkaratkaisut eivät ole selkeitä ja näissä on kuntien välillä suuria eroja.

Oppilaiden taidot ja motivaatio rajoittavat etäopetusta

Tutkimuksessa haluttiin selvittää tekijöitä, jotka rajoittavat opettajien etäopetuksen käyttöä omassa opetuksessaan. Niitä opettajilta, jotka eivät ole opettaneet etänä kysyttiin, kuinka rajoittavana tekijöinä he pitäisivät eri asioita etäopetuksen toteuttamisessa, jos opettaja käyttäisi etäopetusta työssään (Kuvio 4).

Kuvio 4. Kuinka rajoittavana tekijöinä opettajat pitävät ko. asioita, jos he käyttäisivät etäopetusta työssään (1=ei ollenkaan rajoittava, 5=erittäin rajoittava) (n=1985)

Kaikkein rajoittavimmiksi tekijöiksi nousivat yleisesti ottaen oppilaisiin ja heidän taitoihinsa ja motivaatioonsa liittyvät asiat. Oppilaiden taitoja (ka 4.0) ja motivaatiota (ka 3.9) opiskella omatoimisesti ja itsenäisesti pidettiin kaikkein rajoittavimpina tekijöinä. Myös oppilaiden tekniset taidot (ka 3.52) sekä ikä (3.36) koettiin melko rajoittaviksi tekijöiksi.

Luokanopettajien ja aineenopettajien välillä oli kuitenkin eroja siinä, miten rajoittaviksi he kokivat oppilaisiin liittyviä tekijöitä. Luokanopettajat kokivat rajoittavimmiksi oppilaiden iän ($F=81.265$, $p<.001$, ka 3.86), oppilaiden tekniset taidot ($F=59.892$, $p<.001$, ka 3.87) sekä oppilaiden taidot opiskella omatoimisesta ja itsenäisesti ($F=5.770$, $p<.05$, ka 4.07) kuin aineenopettajat (ikä ka 3.00, tekniset taidot ka 3.23, opiskelutaidot ka 3.90). Aineenopettajat taas kokivat rajoittavammaksi oppilaiden motivaation opiskella omatoimisesta ja itsenäisesti ($F=3.205$, $p<.05$ ka 3.94) kuin luokanopettajat (ka 3.81).

Em. tulos selittynee sillä, että luokanopettajien oppilaat ovat nuorempia kuin aineenopettajien oppilaat. Tällöin on luonnollista, että luokanopettajien mielestä oppilaiden ikä ja taidot rajoittavat etäopetuksen käyttämistä enemmän kuin aineenopettajien mielestä. Mielenkiintoista kuitenkin on, että opettajien mielestä motivaatio on suurempi estävä tekijä vanhemmilla kuin nuoremmilla oppilailla. Huolimatta nuorempien oppilaiden puutteellisista opiskelutaidoista ja/tai TVT:n käyttötaidoista, heidän motivaatiansa kannattaisi ehkä hyödyntää ja samalla harjoittaa heidän taitojaan – esimerkiksi etäopetuksen tai jonkinlaisen etätyöskentelyn avulla – ainakin jossain määrin.

Opettajaan itseensä liittyviä tekijöitä ei pidetty yhtä rajoittavana kuin oppilaisiin liittyviä tekijöitä. Sen sijaan näillä kaikilla tekijöillä oli suora yhteys opettajan omiin arvioihin omista TVT:n käyttötaidoista ($p<.001$): mitä heikoimmaksi opettajat arvioivat omat TVT:n käyttötaitonsa, sitä rajoittavimpina tekijöinä opettajat pitivät omaa motivaatiotaan opettaa etänä, omia teknisiä ja pedagogisia taitojaan sekä motivaatiotaan opetella erilaisia pedagogisia etäopetuksen malleja.

Opettajat pitivät myös hyvin rajoittavina tekijöinä käytössään olevaa laitteistoa (ka 3.49) sekä koululta saatavaa teknistä (ka 3.53) ja pedagogista tukea (ka 3.36). Oppilaitoksen johdon asennetta tai kollegoiden huonoja kokemuksia ei sen sijaan pidetty kovin rajoittavina tekijöinä etäopetuksen järjestämisessä.

Luokanopettajien ja aineenopettajien välillä oli eroja siinä, kuinka rajoittavina he pitivät laitteistoon ja tukeen liittyviä tekijöitä. Luokanopettajien mielestä laitteisto ($F=17.536$, $p<.001$, ka 3.71), tekninen tuki ($F=10.939$, $p<.001$, ka 3.71) ja oppilaitoksen johdon asenne ($F=14.650$, $p<.001$, ka 2.61) oli rajoittavampaa kuin aineenopettajien mielestä (laitteisto ka 3.33, tekninen tuki ka 3.42, johdon asenne ka 2.30). Aineenopettajat taas kokivat, että kollegoiden huonot kokemukset etäopetuksesta ovat rajoittaneet enemmän heidän kiinnostustaan etäopetukseen ($F=4.190$, $p<.05$, ka 2.33) kuin luokanopettajilla (ka 2.17). Pedagogisessa tuessa ei ollut eroja.

Myös opettajien arvio omista TVT:n käyttötaidoistaan oli selkeästi yhteydessä siihen, miten rajoittavana tekijänä opettajat pitivät laitteistoa ($p<.05$) sekä teknistä ($p<.001$) ja pedagogista tukea ($p<.001$). Mitä huonoimmaksi opettajat arvioivat omat TVT-taitonsa, sitä rajoittavimpina tekijöinä opettajat pitivät laitteistoa, sekä pedagogista ja teknistä tukea.

Edelleen opettajien taidot ja koulujen tekniikka ja opettajien tuki vaativat parantamista, mikäli etäopetusta haluttaisiin hyödyntää nykyistä enemmän tulevaisuuden opetuksessa. Nämä tulevat ilmi myös opettajien avoimissa vastauksissa (ks. seuraava luku). Kokonaan toinen asia on kuitenkin se, ovatko opettajat motivoituneita käyttämään etäopetusta ja koetaanko siitä olevan riittävästi hyötyä niin oman opetuksen kuin oppilaiden opiskelun kannalta.

Oppiainetta ei pidetty yleisesti kovin rajoittavana tekijänä. Sen sijaan eri oppiainetta opettavien ryhmien välillä oli eroja ($F=31.775$, $p<.001$). Taito- ja taideaineiden opettajat (ka 3.75) sekä matemaattisten aineiden opettajat (ka 3.24) pitivät omaa oppiainettaan selvästi rajoittavampana tekijänä kuin äidinkielen (ka 2.75), vieraiden kielten (ka 2.69) tai reaaliaineiden (ka 2.49) opettajat.

Etäopetustako – ei kiitos!

Niille opettajille, jotka eivät ole opettaneet etänä annettiin mahdollisuus kertoa omia toiveita, ajatuksia tai ideoita etäopetukseen liittyen avoimena vastauksena. Erityisesti luokanopettajien vastauksissa korostui selkeästi se, että etäopetus ei sovellu alakouluun ja että alakoulussa on tärkeää opetella vuorovaikutustaitoja kasvotusten.

"Alakoulussa yhteistyö on mielestäni vielä tärkeää hoitaa kasvotusten. En haluaisi yhteistyön toimivan nimettömästi jossakin sosiaalisessa mediassa, ellei se olisi jotenkin välttämätöntä. Läheisyys ja konkreettinen läsnäolo on todella tärkeää nyky-yhteiskunnassa, ettei kaikki sosiaaliset kontaktit hoituisi jonkin median kautta."

"Koen, että perusopetuksen yksi merkittävä osa-alue on sosiaalisten taitojen harjoittaminen. Jotta sosiaaliset suhteet jäävät muutakin kuin pinnallisiksi, tarvitaan kasvokkain tapahtuvaa kanssakäymistä. Esim. netissä sanotaan helposti rumemmin toiselle kuin kasvokkain. Osa tällaista "vahvaa" sosiaalista kanssakäymistä on minusta se, että ollaan fyysisesti läsnä. En haluaisi esim. pitää tiettyjä oppitunteja verkon välityksellä, jolloin vaikkapa kannustaminen tai palautteen antaminen oppilaalle kahden kesken on huomattavasti hankalampaa."

"Alaluokille tämäntyyppinen opiskelu EI sovi. Opettajan läsnäolo oppimistilanteessa on välttämätöntä."

Joidenkin opettajien vastauksissa korostui se, että etäopetusta ja verkon kautta toimimista ylipäänsä ei pidetä samanarvoisena kuin ihmisten kanssa kasvokkain toimimista. Etäyhteyden kautta ja verkon kautta toimiessa ei koeta olevan samalla lailla läsnä muiden ihmisten kanssa.

"En pidä etäopetusajatuksista. Haluan olla lähellä ihmistä ihan konkreettisesti enkä minkään laitteen kautta."

"En kyllä vaihtaisi yhtään kontaktiopetuksen tuntia etäopetukseen - välitön vuorovaikutus oppilaitten kanssa on kuitenkin sitä antoisinta ja tukee parhaiten omia pedagogisia erityisosaamisen alueitani."

"Opetuksen kehittäjien pitäisi tajuta, että läsnä oleva opettaja on AINA parempi kuin etäopettaja. Inhimillistä vuorovaikutusta ei voi korvata yhtään millään."

"Toivon etten siihen koskaan joudu. Teen töitä IHMISTEN kanssa."

Etäopetustako – mikä ettei, mutta...!

Monet opettajista suhtautuivat etäopetukseen periaatteessa myönteisesti, mutta he kokivat, että käytännön työssä etäopetus ei kuitenkaan olisi helppoa. Erityisen paljon pohdintaa sai aikaiseksi tekniikka ja lähinnä sen puute ja toimimattomuus.

"Haluaisin edes kouluTALOOMME tulostimen... Luokassani on juuri saatu yksi opettajan tietokone ja piirtoheitin. Ei muuta..."

"xxx koulujen laitteet ovat täysin vanhentuneita, siksi kyselyyn vastaaminen on todella vaikeaa. Luokissa on käytössä piirtoheittimet!!! Meillä ei ole älytauluja tai edes dokumenttikameraa, videotykkiä. Se siitä kokeilemisesta. Hävettävää."

"Luokan kone on niin hidas ja vanha, että suututtaa."

"Toivoisin, että käytössäni olisi edes perustietokone. Nyt vain tietokoneluokka ja opehuoneessa 2 konetta yli 20 opettajaa varten..."

"Tekniikan tulisi olla todella valmista ja helppokäyttöistä, että siihen viitsisi kiireisessä arjessa perehtyä. Ruutuaikaa on nykyisessäkin työnkuvassa mielestäni liikaa."

"Kunpa nykyiset laitteet toimisivat ihan oikeasti."

"Luokkiin riittävät laitteet, oppilaille pysyvät tunnukset. Mitä jos joku loisi mobiiliohjelmistoja oppilaiden omiin matkapuhelimiin? En usko, että kouluihin saadaan vuosiin riittävän paljon laitteita, puhelimet olisi oppilailla aina taskussa ja niissä lähes kaikilla nettiyhteys!"

Tekniikan lisäksi myös palkkaus puhuttaa opettajia. Opettajat kokevat, että etäopetuksesta koituisi heille vain lisätyötä ilman lisäansioita.

"Wilman tulo jo todistaa, että työmäärä lisääntyy, työn vähäinenkin, vielä jäljellä oleva sujuvuus häviää. Tämä kaikki entisellä palkalla. Samoin kävisi myös lisäpätevyyttä hankittaessa - palkka pysyy yhtä pienenä!"

"Pelkään etäopetuksen lisäävän opettajien ilmaista työtä, jota on muutenkin oppituntien ulkopuolella enemmän, kuin on reilua."

Jonkin verran pohdittiin myös omia taitoja ja niiden yhteyttä siihen, miksi etäopetus ei omalla kohdalla ole juuri nyt mahdollista.

"Ei kokemusta. Koen, että tekninen tietotaitoni =sen puute on suurin rajoittava tekijä!"

"Ihannetilanteeni omassa aineessani on kontaktiopetus, mutta yksittäisten oppilaiden kohdalla voisin hyödyntää etäopetusta kun tilanne niin vaatii. Taitoni ja motivaationi etäopetuksen lisäämiseen ovat kuitenkin riittämättömät."

Myöskään oman koulun ilmapiiri ja asenne yleisesti tieto- ja viestintätekniikan opetuskäyttöön sekä koululta saatava tuki ei aina kannusta kokeilemaan uutta.

"Jos halutaan jotain uutta, siihen on ensin SAATAVA koulutusta. Olen kokenut, että joudun aina keksimään pyörän ensin itse uudelleen ja saanut sitten vasta surkeaa koulutusta. Ei jaksa enää yksin innostua."

"Jos saisin tarvittavaa ohjausta laitteiden käytöstä ja käyttötavoista, olisin innokkaampi siirtymään uusiin työtapoihin. Tarvitsisimme siis pysyvän tukihenkilön yhteisöömme."

Etäopetus nyt ja tulevaisuudessa

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella näyttää siltä, että etäopetus Suomen yleissivistävässä koulutuksessa pohjautuu pitkälti vielä tuttuun ja turvalliseen. Etäopetusta järjestävät opettajat käyttävät opetuksessaan ennestään tuttuja sovelluksia ja etäopetuksen työkaluja kuten sähköpostia, oppimisalustoja ja videoneuvottelulaitteistoja, jotka ovat olleet käytössä jo pidemmän aikaa ja joiden käytöstä opettajilla on eniten kokemuksia. Myös muiden opettajien kiinnostus suuntautuu pitkälti näiden tutumpien sovellusten käyttöön.

Samanaikaisen etäopetuksen järjestämisessä videoneuvottelulaitteisto näyttäisi vielä olevan suosituimpi kuin uudempaa tekniikkaa edustavat verkkokokousjärjestelmät (esim. Adobe Connect, iLink, Openmeeting, Skype). Perinteinen usein kalliiksikin koettu videoneuvottelulaitteisto alkaa todennäköisesti kuitenkin jäädä vähemmälle käytölle uusimpien verkkokokousjärjestelmien tullessa opettajille yhä tutummiksi ja entistä helpommiksi käyttää. Selaimella toimivien verkkokokousjärjestelmien etuna on erityisesti se, että niiden käyttäminen on joustavaa ja paikasta riippumatonta kunhan käytössä on toimiva verkkoyhteys ja ääni- ja kuvayhteyksillä varustettu tietokone. Toisaalta perinteisen videoneuvottelun tarjoama parempi kuvan ja äänen laatu ja toimintavarmuus saattaa pitää vielä videoneuvottelulaitteiston pitkään etäopettajien suosikkien joukossa, erityisesti jos video-opetusta tarvitaan ainoastaan luentomaisen opetuksen välittämiseen.

Sosiaalinen media ja sen opetuskäyttö puhuttaa tällä hetkellä opetuksen parissa työskenteleviä. Tämän kyselyn tulosten pohjalta näyttää kuitenkin siltä, että ainakaan vielä sosiaalinen media ei ole ottanut kovin suurta roolia etäopetuksen järjestämisessä. Myöskään opettajat, jotka eivät ole opettaneet etänä, eivät koe sosiaalista mediaa erityisen kiinnostavaksi. Vähäinen käyttö voi johtua osittain siitä, että opettajilla ei ole ennestään kokemuksia sosiaalisen median opetuskäytöstä. Lisäksi sosiaalisen median opetuskäyttöä rajoittaa vielä hyvin monenlaiset käyttöehdot kuten ikärajoitukset, tietoturvat, tekijänoikeudet jne. jotka hankaloittavat osaltaan sosiaalisen median hyödyntämistä erityisesti peruskoulun ja lukion opetuksessa. Ratkaisuna näihin ongelmiin on joissain kouluissa otettukin käyttöön esimerkiksi koulun omia blogi-sovelluksia ja -palvelimia, joiden käyttö opetuksessa ei ole sidottu esim. ikärajiin.

Kokonaan oma lukunsa ovat oppilaat, jotka eivät välttämättä ole edes halukkaita ottamaan vapaa-aikanaan käyttämänsä sosiaalista mediaa osaksi opiskelua. Tässä tutkimuksessa ei selvitetty oppilaiden mielipiteitä, mutta jatkossa olisikin tärkeää selvittää, mitä mieltä oppilaat ovat TVT:n käytöstä opetuksessa, etäopetuksesta sekä erityisesti heidän vapaa-aikanaan suosimansa sosiaalisen median mukaan tulosta osaksi koulumaailmaa.

Tutkimuksen tulosten perusteella näyttäisi siltä, että pääosin etäopetukseen suhtaudutaan melko myönteisesti – myös niiden opettajien keskuudessa, jotka eivät ole koskaan etänä opettaneet. Myönteisyydestä kertoo jotain myös se, että opettajat, jotka eivät ole aiemmin opettaneet etänä, ovat melko halukkaita kokeilemaan etäopetusta – toki tilanteesta riippuen. Kuten edellä kuvattiin, erityisesti inhimilliset syyt, kuten oman oppilaan sairastuminen pidemmäksi aikaa, saa useimmat opettajat ainakin harkitsemaan etäopetuksen käyttöä.

Kuitenkin monella suhtautuminen etäopetukseen on vielä hyvin varauksellista, mikä käy ilmi erityisesti opettajien avoimista vastauksista. Etenkin monet alakoulun opettajat suhtautuvat etäopetukseen epäroiden tai kokonaan kielteisesti. Monien mielestä alakoululaisten nuori ikä rajoittaa hyvin paljon etäopetuksen käyttöä, eikä etäopetusta koeta edes tarpeelliseksi. Erityisesti monet opettajat vetoavat siihen, että etäopetus ei ole verrattavissa tavalliseen lähiopetukseen ja sen avulla ei saada aikaiseksi samanlaista vuorovaikutusta opettajan ja oppilaan välillä kuin lähiopetuksessa.

Varmasti onkin totta, että vuorovaikutus ja työskentely verkon kautta eivät ole samanlaista kuin lähiopetuksessa. Mutta toisaalta voidaan myös herättää kysymys siitä, tarvitseeko sen ollakaan samanlaista? Voisiko ajatella, että nyt ja tulevaisuudessa ihmiset tarvitsevat myös kasvokkaisen vuorovaikutustaitojen lisäksi yhtä lailla verkkovuorovaikutustaitoja? Ja mikä

olisikaan parempi paikka näiden vuorovaikutustaitojen harjoitteluun kuin koulu – ihan alakoulusta lähtien.

Se mitä tekijöitä opettajat näyttivät pitävän tärkeinä etäopetuksen onnistumisen kannalta, ei juuri eronnut niistä tekijöistä, jotka ovat tärkeitä myös luokkahuoneopetuksessa. Erityisesti edellä mainittu vuorovaikutus koettiin hyvin tärkeäksi myös etäopetuksessa. Etäopetuksessa tarvitaan ihan samoja asioita kuin lähiopetuksessa: vuorovaikutusta, oppilaiden motivointia, oppilaiden aktivointia, arviointia jne. – toimintatavat vain ovat erilaiset. Olisiko parempi unohtaa etäopetus ja puhua vain opetuksesta ja erilaisista opetusmenetelmistä, joista etänä opettaminen on vain yksi tapa monien muiden joukossa?

Lähteet

Nummenmaa, M. 2011. Valtakunnallisen etäopetustutkimuksen tuloksia.
<http://etaopetus.files.wordpress.com/2011/08/eko-tutkimustuloksia-raportti.pdf>

